

اخوان الصفا

- ✻ هدف انقلاب روشن میشود
- ✻ قرن چهارم هجری در پیدایش اخوان الصفا
- ✻ هدف و اساسنامه اخوان الصفا
- ✻ اعضاء این جمعیت و آثار آنها

تاریخ بشر شاهد جنگها و انقلابات بسیار بوده است که بسیاری از آنها تجلی همان روح استعمارگری انسان میباشد. هدف واقعی هر انقلاب و نهضتی رامیتوان در رفتار و هیران انقلاب و نتیجه های بعدی آن جستجو کرد که گذشت زمان پرده عوامفریبی و ماسک ظاهر سازی را از روی آن برداشته و قیافه حقیقی آن را آشکار میکند.

توسمه روز افزون مدارس و دانشگاهها و تأسیس و پیشرفت کتابخانهها و تألیف و تدوین کتابها در اسلام بهترین گواه هدف علمی این انقلاب میباشد زمامداران مسلمان به پیروی از این هدف در قلمرو حکومت خود به ترویج علم و تأسیس مدارس همت گماشتند

(بقیه از ص ۱۰۱) مزبور را شیمه نمود و مدتها در سفرهای سلطان همراه او بود در این سفرها نیز با بسیاری از علمای مذاهب اهل سنت ملاقات نمود.

بطور خلاصه در این سفرها علامه از حضور این عده از دانشمندان اهل تسنن استفاده نموده و بر معلومات خویش در رشته های گوناگون علمی افزود - و اینان : دانشمند بزرگ و حکیم نامی نجم الدین کاتبی قزوینی شافعی معروف به دبیران که در عصر خود سرآمد علمای منطق بود. و دانشمند مشهور شیخ برهان الدین نسفی، و جمال الدین حسین بن ابان نحوی از علمای ادب؛ و شیخ عزالدین فاروقی واسطی از مجتهدین نامی و شیخ تقی الدین عبدالله بن جعفر بن علی صباغ حنفی کوفی، و شمس الدین محمد بن احمد شافعی کیشی که مردی متکلم و فقیه و خواهرزاده قطب الدین شیرازی بوده است.

همچنین از مفید الدین بن جهم اسدی؛ و نجیب الدین محمد بن نما، و سید عبدالکریم ابن طاووس، مؤلف کتاب «فرحة النری» و بهاء الدین اربلی مؤلف «کشف النمه» نیز که همه از علمای نامی و فقه های بزرگ شیمه بودند بدریافت اجازه روایت و نقل مطالب کتب آنها نائل آمد.

تاتمام

بدانشمندان و نویسندگان جایزه میدادند و دانشجویان را با انواع محبت‌ها مینواختند، مثلاً فرمانروای دمشق (شرف‌الدین ایوبی) اعلام میکند: هر کس کتاب «المفصل» زمخشری را حفظ کند صد دینار نقد و یک دست لباس با خواهد داد و در نتیجه عده زیادی آن کتاب را حفظ کرده و جایزه گرفتند. افکار عمومی تحت تأثیر این جنبش علمی قرار گرفت و روح دانشجویی در دل و قلب مردم نفوذ کرد، تا آنجا که زمامداران گاهی برای جلب مردم و احترام با افکار عمومی ناچار بودند باین نوع فعالیت‌ها دست زنند.

مجلس ماتم در بغداد!

برای اینکه بهتر بتأثیر این نهضت در افکار بی‌بیریم توجه شما را باین جریان شکفت‌انگیز تاریخی جلب مینمایم.

دانشمندان عراق پس از آنکه از تاسیس نظامیه و مزایای مادی و مالی که برای فارغ‌التحصیلان این دانشگاه در نظر گرفته شده بود باخبر شدند مجلس ماتمی برپا ساختند و بنای سوگواری را گذاشتند که: «دیگر کس دانش برای خود دانش نیست» بلکه بقصد رسیدن بشروت یا منصب رجاء تحصیل میشود.

پیدایش اخوان الصفا یکی از نمونه‌های بارز این تأثیر عمیق است که جمعیتی کنار از تشکیلات دولتی و تشویق زمامداران و حتی بدون فاش کردن اسامی خود به تألیف کتاب‌ها و ترویج حقایق پیردازند و از نظر خدمت مهمی که به پیشرفت علم نموده اند در این شماره بشرح حال آنها میبرداریم:

قرن چهارم هجری و اخوان الصفا

در قرن چهارم هجری انجمن سری در بغداد و بصره تشکیل شد. اعضاء این انجمن بعضی از دانشمندان بزرگ اسلام بودند و نام «اخوان الصفا» (یاران و برادران روشن) (۱) را بخود داده بودند مقالات و آثار آنها در سراسر کشورهای اسلامی انتشار یافت و افکار عمومی را بخود جلب نمود و در محافل علمی و دینی سروصدائی برآه انداخت.

این دانشمندان در انواع علوم و فنون که در آن عصر معمول بود نیز در معارف مذهبی و تاریخ ملل و ادیان دست داشتند. دورهمی نشستند و مسائل دینی و عقلی و اجتماعی را مطرح میکردند و با دقت نظر وارد شده و در پایان بحث آنچه بنظرشان صحیح میآمد و بر آن اتفاق مینمودند بصورت مقالات و رساله‌ها مینوشتند.

اخوان الصفا اگرچه نام خود را در این تألیفات ننوشتند ولی در تاریخ علم مقام عالی

(۱) کشف اصطلاحات الفنون.

برای خود باز کردند و خدمت گرانها و پر ارزشی به پیشرفت علم نمودند و ابتکارات و نظریه های جدیدی در مسائل مختلف علمی از خود نشان دادند که به نسی از آنها پس از گذشتن حدود هزار سال اکنون مورد قبول دانشمندان است و حدود فکر و اطلاعات بشری پس از ده قرن کنجکاری هنوز بیالتر از آن نرسیده و این نمونه دیگری است برای اینکه « مسلمانان در مدت دوسه قرن ناچه اندازه در اطلاعات علمی پیشرفت کرده بودند »

اخوان الصفا در میان طبقات مختلف مردم طرفداران بسیاری داشتند و برای هر طبقه نماینده ای معین میکردند تا در راه نمائی آن عده کوشیده و اسرار و مطالبی را که از اخوان دریافته اند با آنان در میان نهند .

هدف و اساسنامه اخوان الصفا .

از مطالعه آثار و رساله های اخوان الصفا استفاده میشود که : اینها يك جمعیت علمی و اخلاقی بوده و هدف سیاسی نداشته اند . در يك جامینو بسند (۱) : ماقصد رقابت با پادشاهان نداریم و برای بدست آوردن پست و مقام و ثروت و مالیت نمیکنیم، ماسلطنت آسانی و مقام فرشتگان را طلب میکنیم .

در جای دیگر میگویند : ما با هیچیک از مذاهب و علوم دشمنی نداریم و برای هر کتاب از هر دانشمندی ارزش قائلم و لی تکیه ما بیشتر بکتاب اربیه و مسائلی است که از طریق وحی رسیده است .

اساسنامه این جمعیت : اینها میگویند که دیانت اسلام با خرافات و اوهام مردم آمیخته شده و برای پاک کردن دین از آلودگی ها جز نشر فرهنگ و علم و مخصوصاً فلسفه راهی نیست؟ مردم آنگاه از موهبت الهی دین اسلام بهره مند میشوند که حقایق و ادرا باندو از آرایش اوهام شستشو دهند . باید با بیان حقایق علمی اسلام ، بنفوذ و پیشرفت آن کمک کرد تا مورد قبول دانشمندان ملل قرار گیرد .

نظر دیگر این جمعیت که در آغاز بعضی از رساله های آنها تصریح شده اینست که چون فلسفه از زبانی بزبان دیگر در آمده حقایق آن نامفهوم و پیچیده گشته و بسیاری از مطالب فلسفه ، آتیچنان که بوده است نقل نگردیده و دست تعریف بر آنها راه یافته است . باید مقاصد اصلی فلاسفه را از کتاب های خود آنها بدست آورد .

اعضا و این جمعیت و آثار آنها

اخوان الصفا نام خود را فاش نکردند و آثار و رساله ها را بدون نام نویسنده منتشر

نمودند از این نظر عقیده‌های مختلف درباره نویسنده‌گان این رساله‌ها پدید آمد که بیشتر بر پایه حدس استوار است مثلاً بعضی معتقدند که یکی از ائمه از نسل علو بن ابیطالب این مقالات را نوشته است و اسم این امام را نیز مختلف گفته‌اند عده دیگر گفته‌اند که نویسنده این مقالات بعضی از متکلمین معتزله است .

ولی از سخنان ابو حیان توحیدی که در پاسخ وزیر مصمم الدوله گفته می‌توان نویسنده‌گان این مقالات و اعضاء جمعیت اخوان را بدست آورد: وقتی مصمم الدوله در بار زید بن رفاعه که استاد ابو حیان و یکی از اخوان است سؤال کرد بعد از بیاناتی درباره زید (۱) گفت جماعتی که زید بن رفاعه با آنان معاشرت دارد عبارتند از: ابوسلیمان محمد بن معشر البیستی معروف به القدسی (۲) و ابوالحسن علی بن هرون الزنجانی (۳) و ابوالحمد المهرجانی (۴) و ابوالحسن علی بن رامیناس العوفی و زید بن رفاعه .

اخوان الصفا از نظر قدرت روحی (۵) و مراتب معنوی بر چهار دسته بودند :

۱- اخوان الابرار والرحماء (بعد از پانزده سالگی) ۲- اخوان الاخیار والفضلاء (بعد از سی سالگی) ۳- اخوان الفضلاء الکرام (بعد از ۴۰ سالگی) و از این درجه بالاتر کسانی هستند که با تأییدات آسمانی بمشاهده حق رسیده‌اند و این قوه بعد از پنجاه سالگی پیدامیشود رساله‌های اخوان الصفا مشتمل بر پنجاه و یک مقاله است پنجاه مقاله هر کدام مربوط به یکی از فنون طبیعی و ریاضی و الهی و مسائل عقلی و اجتماعی و مقاله پنجاه و یکم در انساب مسائل بطور خلاصه و فهرست .

- (۱) که برای اختصار نقل نشد . انانی و مطالعان فرنگی
 (۲) تتمه صوان الحکمة ص ۲۱ (۳) تتمه ص ۲۱ ابوالحسن علی بن زهرون الزنجانی
 (۴) تتمه ص ۲۱ (النهر جوری) (۵) تأثیر علوم عقلی در تمدن اسلامی دکتر صفا

دکتر جزائری - از آبادان

تعدد زوجات

از لحاظ تقسیم بندی موجودات ، انسان جزء موجودات (چندجنسی) Poly game است مثلاً از جنس خروس مانند ، از اینرو میتواند از لحاظ جنسی چند زن دارا شود